

Tabela uwag do projektu dokumentu **Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna na lata 2021–2035**

l.p.	Instytucja zgłaszająca	Umieszczenie w dokumencie (numer strony i nazwa rozdziału, fragment którego dotyczy uwaga)	Proponowana treść zapisu/ treść uwagi	Uzasadnienie
1.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Uwaga ogólna	Zakres dokumentu odwołuje się do usług społecznych, zaś w tekście pojawiają się również usługi zdrowotne, choć w bardzo niekonsekwentny sposób (brak. m.in. kwestii dotyczących zakładów opiekuńczo-leczniczych, dziennych domów opieki medycznej, centrów alzheimerowskich etc.); Czy zatem ma być jeden dokument obejmujący politykę społeczną i ochronę zdrowia, czy też są to różne dokumenty?	<p>Naszym zdaniem zdecydowanie dobrym rozwiązaniem jest łączenie w jednym dokumencie usług społecznych i zdrowotnych, ale w sposób konsekwentny. W przeciwnym razie powstaną dwa różne dokumenty nie prowadzące do skoordynowania działań.</p> <p>Ten brak spójności i skoordynowanych działań jest najbardziej dotkliwy wobec osób z problemami zdrowia psychicznego, w stosunku do których nie da się rozdzielić usług zdrowotnych od społecznych.</p>
2.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Uwaga ogólna	W ramach działań wskazanych w Strategii w zdecydowanej większości brakuje realnych, konkretnych elementów (np. wdrożenie ustawowe danego elementu do określonego roku), które pozwalałyby osiągnąć cele Strategii. Aktualnie Strategia w zakresie działań jest zbiorem w większości bardzo ogólnych	Zawarte w ramach treści uwagi

			<p>i oczywistych opisów nie wnoszących konkretnych treści do Strategii. Te braki są szczególnie dotkliwe w stosunku do najważniejszego, pierwszego okresu wdrażania Strategii (do roku 2023/2025), jako, że Strategia nie zawiera realnego harmonogramu wdrażania poszczególnych działań i ich elementów. Brak konkretów w tym zakresie oraz tzw. Mapy drogowej wdrażania Strategii w pierwszym okresie powoduje, że ma ona w istocie bardzo ograniczoną wartość i nie spełnia wymogów dla strategii deinstytucjonalizacji zawartych w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 (m.in. działanie I.3.1), rekomendacjach dla Polski Komitetu ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami z 2018 r. oraz Ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności.</p>	
3.	<p>Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami</p>	<p>Uwaga ogólna</p>	<p>Przedstawiony dokument jest wewnętrznie sprzeczny w zakresie swojego zakresu i formuły. Tytuł dokumentu pt. Strategia rozwoju usług społecznych wskazuje jednoznacznie, że powinna być to tzw. Strategia rozwoju (opisana w Ustawie o zasadach prowadzenia polityk rozwoju), jednakże już w samej treści dokument jest określony jako polityka rozwoju, choć z drugiej strony odwołuje się także do zapowiedzianej przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej "Strategii Deinstytucjonalizacji". Zgodnie ze stanowiskami Ministerstwa Funduszy i Polityki Rozwoju oraz Rządowego Centrum Legislacji jest to niezgodne z Ustawą o zasadach prowadzenia polityk rozwoju i nie może być dalej procedowane we</p>	<p>Zawarte w ramach treści uwagi</p>

			<p>wskazanej formie.</p> <p>Ponadto wymagania dla Polski w zakresie stworzenia “krajowych ram strategicznych deinstytucjonalizacji” jednoznacznie wskazują, że dokument powinien mieć rangę strategii, a ponadto, że jego tytuł i treść dokumentu powinny jednoznacznie wskazywać, że dotyczy on deinstytucjonalizacji, a nie jedynie jednego z 3 jej elementów (rozwój usług w społecznościach lokalnych).</p> <p>Dodatkowo określenie “usługi społeczne” zawarte w tytule oraz wielokrotnie w treści dokumentu i stanowiące założenie całego dokumentu nie wskazuje, że w istocie dokument jest Strategią lub innym dokumentem dotyczącym deinstytucjonalizacji, ponieważ już samo określenie i założenie “usług społecznych” może dotyczyć zarówno usług instytucjonalnych jak i realizowanych w społeczności lokalnej.</p>	
4.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Uwaga ogólna	<p>Dokument całkowicie pomija podstawowe instrumenty deinstytucjonalizacji - takie jak np. indywidualny pakiet usług (budżet osobisty), założony do realizacji m.in. w ramach działania I.3.2. Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030. Przewiduje natomiast rozwój form instytucjonalnych, np. Centra Opiekuńczo-Mieszkalne, w sposób niezgodny m.in. ze Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030.</p> <p>Projekt jest całkowicie niezgodny ze światowymi i europejskimi wymogami oraz trendami w zakresie</p>	Zawarte w ramach treści uwagi

			deinstytucjonalizacji jak również z postulatami środowiska osób z niepełnosprawnościami.	
5.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Uwaga ogólna	Wskaźniki w ramach projektu w zdecydowanej większości nie pozwalają ocenić postępu deinstytucjonalizacji z racji na ich ogólność oraz fragmentaryczność. Możliwe jest wypełnianie wskaźników bez jednoczesnych zdecydowanych postępów w realizacji deinstytucjonalizacji. Z tego powodu zapisane w Strategii wskaźniki są w większości zupełnie nieprzydatne dla realizacji Strategii i procesu DI. Z uwagi na to, iż działania w Strategii - również w większości pozbawione konkretów - brak konkretnych wskaźników sprawia, że Strategia w istocie przestaje spełniać definicję Strategii lub polityki publicznej, również w świetle Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Jednocześnie jest to sprzeczne z wymaganiami dla strategii deinstytucjonalizacji zawartymi w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 (m.in. działanie I.3.1), rekomendacjami dla Polski Komitetu ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami z 2018 r. oraz Ogólnoeuropejskimi wytycznymi dotyczącymi przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności.	Zawarte w ramach treści uwagi
6.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Uwaga ogólna	Niezależnie od ich ogólności i fragmentaryczności wskaźniki w ramach projektu pozbawione są zupełnie wartości pośrednich, co powoduje, że w ramach tak długiej perspektywy (2035) nie można ocenić postępów w stosunku	Zawarte w ramach treści uwagi

	ościami		<p>do założeń, aż do momentu zakończenia realizacji danego działania i samej Strategii.</p> <p>Wskaźniki w wielu obszarach nie posiadają również wartości bazowych, ani nie podaje się czy i kiedy te wartości zostaną uzupełnione.</p> <p>Powyższe dwa krytyczne braki w zakresie wartości wskaźników sprawiają, że wskaźniki zawarte w Strategii są w większości zupełnie nieprzydatne dla efektywnej realizacji Strategii.</p> <p>Całościowo powoduje to, że Strategia jest w większości niezdatna do jej ewaluacji i monitorowania, a zatem również w tym względzie nie spełnia wymogów i definicji Strategii lub polityki publicznej. Niemożliwe jest również wskazanie czy działania w niej zawarte pozwalają na osiągnięcie jej celów, ponieważ sposób opracowania działań (brak konkretów, w szczególności w najbliższych latach) oraz wskaźników na to nie pozwala.</p>	
7.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Uwaga ogólna	<p>Strategia nie określa cykli ani sposobu sprawozdawczości, które są niezbędne dla możliwości oceny Strategii i późniejszej jej realizacji. Wskazanie, że zostanie to opracowane przez Zespół ds. realizacji Strategii rozwoju usług społecznych jest błędne ponieważ nakładanie wymagań (sprawozdawczość, jej cykliczność itd.) na podmioty realizujące Strategię (m.in. ministerstwa) jest kompetencją Rady Ministrów i powinno być jednoznacznie zawarte w</p>	Zawarte w ramach treści uwagi

			samym tekście Strategii (załączniku do uchwały Rady Ministrów).	
8.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Uwaga ogólna	<p>W warstwie językowej należy dostosować Strategię do standardu wynikającego z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych i tym samym zapewnić jego spójność ze Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030.</p> <p>W związku z tym konieczna jest rezygnacja w projekcie ze sformułowań, np. „osoby niesamodzielne”, „opieka nad osobą”.</p>	<p>Projekt wprowadzie podkreśla potrzebę wsparcia osób z niepełnosprawnościami w prowadzeniu niezależnego życia, jednak z drugiej strony posługuje się językiem opiekuńczym (użycie zwrotów “opieka nad osobą” zamiast “wsparcia osoby”).</p> <p>Przykładowo sformułowanie „osoba niesamodzielna” występuje w projekcie aż 13 razy.</p> <p>Projekt używa też takich przestarzałych sformułowań jak „upośledzenie umysłowe” czy „choroba psychiczna”.</p> <p>Tym samym projekt stosuje terminologię niezgodną z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych i całkowicie niespójną ze Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-30.</p>

9.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Wprowadzenie, s. 7.	<p>Konieczna jest zmiana fragmentu „Proces deinstytucjonalizacji należy przeprowadzić jednak bardzo roztropnie, rozważnie i odpowiedzialnie tak aby nie dokonać demontażu systemów wsparcia a jedynie koniecznych przesunąć organizacji usług w środowiskach lokalnych. Stąd też przyjmuje się w Strategii długoterminowe podejście do tego procesu, rozłożonego w czasie do 2035 r.” Należy zastąpić „Proces deinstytucjonalizacji należy przeprowadzić jednak bardzo roztropnie, rozważnie i odpowiedzialnie stwarzając innowacyjną jakość systemów wsparcia każdej z wymienionych grup społecznych, bazującą na transformacji dotychczasowych systemów usług w organizację usług w środowiskach lokalnych oraz na rozwoju nowych narzędzi wsparcia. Przyjmuje się w Strategii rozpoczęcie tego procesu począwszy od daty wejścia w życie niniejszej Strategii i zakończenie go w czasie do 2035 r.</p>	<p>Strategia rozwoju usług społecznych (deinstytucjonalizacji) nie ma być zmianą kosmetyczną, na którą szkoda czasu i pieniędzy. Proces deinstytucjonalizacji ma być z założenia zmianą na lepsze, a nie powielaniem skostniałych rozwiązań z poprzednich dekad, rozwiązań, które się nie sprawdziły.</p> <p>Deinstytucjonalizacja ma być zmianą na lepsze życia osób wymagających wsparcia a nie ugruntowaniem wsparcia kierowanego do instytucji całodobowych. błędne założenie działań strategicznych.</p>
10.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Wprowadzenie	<p>We wprowadzeniu, jak i w dalszej części strategii brakuje odwołania do zaleceń Komitetu Praw Osób z Niepełnosprawnościami dla Polski z 2018 r., w których określono sytuację w Polsce w obszarze deinstytucjonalizacji jako “krytyczną stagnację”: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fPOL%2fCO%2f1&Lang=en</p> <p>Należy wskazać we wprowadzeniu diagnozę wydaną przez Komitet, jak i jego zalecenia – szybkie przeprowadzenie</p>	<p>Strategia nie tylko całkowicie pomija rekomendację Komitetu ale również z jej treści wynika , że zalecenia Komitetu nie zostaną zrealizowane.</p>

			procesu deinstytucjonalizacji.	
11.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Rozdział I Diagnoza strategiczna obszarów procesu deinstytucjonalizacji, 3 dorosłe osoby niepełnosprawna, s. 68	Należy zmienić fragment: “indywidualizacja ścieżki aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami uwzględniającej ich potencjał i ograniczenia z wykorzystaniem zakładów aktywności zawodowej, spółdzielni socjalnych, spółdzielni inwalidów i niewidomych, przedsiębiorstw społecznych oraz zakładów pracy chronionej” na indywidualizacja ścieżki aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami szczególnie uwzględniającej promocję ich zatrudniania na otwartym rynku pracy a także z wykorzystaniem potencjału zakładów aktywności zawodowej, spółdzielni socjalnych oraz przedsiębiorstw społecznych.	Obecna treść wskazuje zupełnie odwrotny kierunek promocji zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami niż ten, który wynika z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych oraz ze Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-30, czyli promocji otwartego rynku pracy.
12.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Rozdział II Istota procesu deinstytucjonalizacji, 2 opieka nad dzieckiem tym dzieckiem z niepełnosprawnością, s. 87.	Niezbędne jest skreślenie fragmentu: „Opieka stacjonarna, jeśli jest konieczna i odpowiednia: opieka stacjonarna powinna być świadczona pod warunkiem, że jest odpowiednia, konieczna i konstruktywna z punktu widzenia danego dziecka i leży w jego najlepszym interesie, i dotyczy wyłącznie dzieci o specjalnych potrzebach zdrowotnych czy terapeutycznych”.	Fragment dyskryminuje dzieci z niepełnosprawnościami i przyzwala na ich umieszczanie w instytucjach całodobowych.

13.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Rozdział II Istota procesu deinstytucjonalizacji, 3.2 opieka formalna – usługi systemu pomocy społecznej, s. 99.	Należy wykreślić fragment: “Działaniem wymagającym wzmocnienia i zaakcentowania jest opracowanie i rozwój pośrednich form wsparcia zapewniających opiekę w domach pomocy społecznej zgodnie z ideą deinstytucjonalizacji, np. poprzez rozwój wolontariatu w ośrodkach, wprowadzenie formy rodzin wspierających lub zaprzyjaźnionych z mieszkańcem DPS”.	Wolontariat w instytucji nadal będzie działaniem w ramach instytucji. Jest to zwyczajne urozmaicenie oferty instytucjonalnej (oczywiście pozytywne), a nie przejaw deinstytucjonalizacji.
14.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Rozdział II Istota procesu deinstytucjonalizacji, 3.2 opieka formalna – usługi systemu pomocy społecznej, s. 101.	Konieczna jest modyfikacja fragmentu: „Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności”. Należy zmienić na: Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności. Jednak w praktyce przepis ten często nie jest realizowany, co wykazują m. in. raporty Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur.	Sprawa naruszeń praw człowieka w domach pomocy społecznej była wielokrotnie wskazywana (m. in. raporty KMPT BRPO, K Kurowski, Przestrzegania wolności i praw człowieka i obywatela w domach pomocy społecznej, Niepełnosprawność - zagadnienia, problemy, rozwiązania 2 (11)/2014 s. 157-181). Strategia nie może pomijać tego problemu.
15.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Rozdział III Wizja i cele strategiczne, obszar: niezależne życie – wsparcie osób z niepełnosprawnościami, cel szczegółowy 1, działanie 4 kontraktowanie usług opieki	Należy zmodyfikować działanie: Wprowadzenie mechanizmu indywidualnego pakietu usług (budżetu osobistego), zgodnie z którym beneficjent (osoba uprawniona do wsparcia w czynnościach życia codziennego) będzie mogła wybrać usługodawcę. Przy czym konieczne jest wprowadzić zasadę, że gmina ma obowiązek zapewnić usługę ale beneficjent może wybrać innego usługodawcę.	Mechanizm kontraktowania usług na zasadzie indywidualnego pakietu usług (budżetu osobistego) jest wprowadzany w coraz większej ilości państw i uznawany za najbardziej efektywny i szanujący autonomię beneficjenta. Komitet Praw Osób Niepełnosprawnych

		długoterminowej w oparciu o standardy i badania jakościowe.		uznaje go za jedyny sposób świadczenia usług społecznych zgodny z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych (Komentarz generalny do art. 19 KPN). System taki od wielu lat funkcjonuje w usługach zdrowotnych. Jego wprowadzenie będzie najlepszym gwarantem standardu usług.
16.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Rozdział III Wizja i cele strategiczne, obszar: niezależne życie – wsparcie osób z niepełnosprawnościami, cel szczegółowy 2, działanie 4 Skoordynowana przez gminę pomoc usługowa dla rodzin sprawujących funkcję opiekuna osób z niepełnosprawnościami.	Jw.	Jw.
17.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Rozdział III Wizja i cele strategiczne, obszar: niezależne życie – wsparcie osób z niepełnosprawnościami, cel	W projekcie nie wskazano żadnych konkretnych działań legislacyjnych, które zostaną podjęte. Nie jest jasne na jakich zasadach ma działać ta kluczowa dla	Strategia nie może w tak kluczowej kwestii poprzestać na ogólnikach. Musi wskazywać konkretne działania legislacyjne, które zostaną podjęte w obszarze mieszkalnictwa wspomagane z jasno określonymi

		<p>szczegółowy 3, działanie 1 wdrożenia systemowej usługi mieszkalnictwa wspomaganego, s.129.</p>	<p>procesu deinstytucjonalizacji forma.</p> <p>Należy w sposób jasny wskazać, że zostaną rozwiązania, zgodnie z którymi zamieszkanie w mieszkaniach wspomaganych będzie odbywać się na podstawie umowy najmu a nie decyzji administracyjnej.</p> <p>Mieszkania takie będą pojedyncze (dla jednej osoby lub rodziny), przy czym mogą być tworzone zespoły mieszkań z częścią wspólną.</p> <p>Konieczne jest również wskazanie aktu prawnego rangi ustawowej, w której uregulowana będzie kwestia mieszkalnictwa wspomaganego. Nie powinna to być ustawa o pomocy społecznej lecz nowa ustawa o mieszkalnictwie wspomaganym. Przy czym usługi wspierające osoby z niepełnosprawnościami w tych mieszkaniach należy uregulować w ustawie o wyrównaniu szans osób z niepełnosprawnościami. Spełniałoby to kolejny postulat rozdzielenia regulacji dotyczących mieszkania i wsparcia, zapewniając większą autonomię decyzyjną beneficjentów.</p>	<p>terminami.</p> <p>Projekt pomija przy tym postulaty środowiska osób z niepełnosprawnościami oraz innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w zakresie zmiany funkcjonowania mieszkalnictwa wspomaganego. Dotyczącą one wprowadzenia rozwiązań, wedle których zamieszkanie w nich będzie odbywać się na podstawie umowy najmu a nie decyzji administracyjnej.</p> <p>Taki model został wprowadzony w programie Samodzielność - Aktywność - Mobilność, tym bardziej dziwi całkowite pominięcie go w Strategii.</p>
18.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Rozdział III Wizja i cele strategiczne, obszar niezależne życie – wsparcie osób z	Należy zastąpić działaniem innym: Zastąpienie programu Centrów Opiekuńczo-Mieszkalnych działaniami systemowymi w zakresie tworzenia i rozwoju Wspomaganych Społeczności	<p>Działanie w aktualnym brzmieniu przeczy idei deinstytucjonalizacji.</p> <p>Obecna formuła COM jest typowa</p>

	ościami	niepełnosprawnościami, cel szczegółowy 3, działanie 2 upowszechnianie i rozwój centrów opiekuńczo – mieszkalnych, s. 129.	Mieszkaniowych.	<p>instytucjonalna.</p> <p>Dopuszczalna liczba mieszkańców COM jest zdecydowanie za duża. Błędem jest łączenie wsparcia dziennego i całodobowego.</p> <p>Pozytywnie należy ocenić jako zasadę pokoje jednoosobowe, jednak formuła COM nie przewiduje indywidualnych mieszkań (z aneksami kuchennymi).</p> <p>Zastrzeżenia należy też zgłosić do niezgodnej z podejściem w KPON nazwy.</p> <p>Działania jest niespójne z Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-30, która zakłada zastąpienie Centrów Opiekuńczo-Mieszkalnych Wspomaganych Społecznościami Mieszkaniowymi.</p> <p>Konieczne jest uspoźnienie w tym zakresie i przyjęcie kierunku zawartego w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-30.</p>
19.	Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami	Rozdział III Wizja i cele strategiczne, obszar: niezależne życie – wsparcie	Należy dodać działanie w postaci wprowadzenia ustawowej regulacji zobowiązującej od 2023 r. gminy do tworzenia mieszkań wspomaganych (w tym wspomaganych	Strategia musi przewidywać działania legislacyjne zapewniające realne przeprowadzania procesu

	ościami	osób z niepełnosprawnościami, cel szczegółowy 3, działanie 1 wdrożenia systemowej usługi mieszkalnictwa wspomaganego s.129.	społeczności mieszkaniowych) i corocznej zmiany proporcji miejsc w mieszkalnictwie wspomaganym i domach pomocy społecznej - na korzyść miejsc w mieszkalnictwie wspomaganym.	deinstytucjonalizacji.
--	---------	---	--	------------------------